

HARMADIK PANEL

A 21. századi hadtudomány, új stratégiák szövetségi rendszer körülményei között²¹

A harmadik panel közreműködői: Deák János, Boldizsár Gábor, Orosz Zoltán, Németh József Lajos, Padányi József és Czene Gréta

Orosz Zoltán

A Magyar Honvédség feladatrendszere²²

Hazánkban az Alaptörvény a jogrendszer alapja. A Nemzeti Katonai Stratégiát a jogrendszer hierarchiájában megelőzi a Nemzeti Biztonsági Stratégia, amelynek célja, hogy irányt mutasson a kormányzati szervek számára biztonságpolitikai kérdésekben. Az ország biztonsága mindenekelőtt közügy, tehát nemcsak a katonák ügye. A stratégia célja, hogy támpontot nyújtson a biztonságpolitikai gondolkodáshoz.

A Nemzeti Biztonsági Stratégia a honvédséget illetően a következőképpen fogalmaz: „A Magyar Honvédség Magyarország szuverenitása szavatolásának alapvető intézménye, nemzetközi szerepvállalásait tekintve a külpolitika megvalósításának egyik meghatározó eszköze. A Magyar Honvédség alapvető feladata, hogy az Alaptörvénnyel összhangban garantálja hazánk biztonságát, valamint hozzájáruljon szövetségeseink kollektív védelméhez. A Magyar Honvédségnek hazai és nemzetközi feladatai végrehajtása érdekében egyaránt rendelkeznie kell olyan korszerűen felszerelt és kiképzett erővel, továbbá rugalmas, hatékonyan

21 Témagazda: prof. dr. Padányi József dandártábornok, DSc, az NKE rektorhelyettese.

Levezető elnök: dr. Németh József Lajos, PhD, a Biztonságpolitikai Szakkollégium tiszteletbeli elnöke.

22 A 30 év a hadtudomány szolgálatában című szakmai-tudományos konferencián, 2013. november 28-án, a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen elhangzott előadás hanganyagának szerkesztett változata.

alkalmazható, telepíthető és fenntartható képességekkel, amelyek lehetővé teszik az ország területének és szuverenitásának megvédését, továbbá a NATO keretei között folytatott kollektív védelemhez, valamint az ENSZ, a NATO, az EU és az EBESZ nemzetközi béketámogató, stabilizációs, humanitárius műveleteihez való hozzájárulást. A Magyar Honvédségnek rendelkeznie kell olyan képességekkel is, amelyekkel tevékenyen hozzájárulhat a természeti vagy ipari katasztrófák következményeinek felszámolásához.” A honvédség eleget is tesz ezeknek a követelményeknek. Ezt támasztják alá a vörösiszap-katasztrófa, valamint a 2013-as dunai árvíz során nyújtott teljesítményei. Van ugyan katasztrófavédelmi szervezet, de amikor olyan jellegű a fenyegetettség és a baj, akkor hazánkban az egyedüli, legszervezettebb és azonnal fogható szervezet, amelyik önmagát kiszolgálva képes feladatait végrehajtani, az a Magyar Honvédség.

„A Magyar Honvédség fejlesztésének irányait és működési elveit az Alaptörvényben meghatározott, valamint a nemzetközi kötelezettségvállalásainkból fakadó feladatok végrehajtása érdekében, szövetségeseinkkel összehangolva szükséges meghatározni. Mindehhez alapvető a szükséges erőforrások biztosítása, azok célirányos, hatékony felhasználása és ennek egyik rugalmas és gazdasági szempontból is hatékony eszköze a többnemzeti együttműködés, így a védelmi képesség nemzetközi együttműködésben történő fejlesztése és megosztása. A védelmi képességfejlesztésben fokozottan kell támaszkodni a hazai, szövetségi, valamint Európai Unió programokra, elősegítve a nemzeti védelmi és biztonsági ipar fejlődését.” Mindez olyan summázata a honvédség lényegének, aminek – úgy vélem – el kell hangoznia mondandóm felvezetésében.

A Nemzeti Katonai Stratégia a honvédség megújulásának egyik fontos eszköze, amely közép és hosszú távú iránymutatást ad a fejlesztéshez. A rendelkezésre álló költségvetési erőforrások meghatározzák a stratégia végrehajtásának lehetőségeit. Ezek korlátozottsága azonban elősegíti a hatékonyságra törekvő szemléletmód meghonosodását. A stratégia módot ad arra, hogy a honvédség képességcsökkenésének megállítását követően megújult, fenntartható módon fejleszhető haderő jöjjön létre, amely a fokozatosan növekvő költségvetési támogatások révén fokozatosan válik korszerűvé – rögzíti a Nemzeti Katonai Stratégia.

* * *

Milyen feladatai vannak a Magyar Honvédségnek és milyen követelményeknek kell megfelelnie? Ezek elérése érdekében milyen képességekkel kell, hogy rendelkezzen? Valójában mivel rendelkezik és mik a képességhiányai? Amennyiben a képességhiányok akadályozzák a feladatok teljesítését, akkor pénzügyi erőforrást kell hozzárendelni annak érdekében, hogy az Alaptörvényben, illetve a stratégiákban rögzítetteknek eleget tudjon tenni. Napjainkban a gazdasági válság hatására a költségvetés határozza meg, milyen szinten képes kötelezettségeit teljesíteni a honvédség.

Magyarországnak deklaráltan nincs ellenségképe, a szakirányú elemzések szerint a hagyományos fegyveres konfliktus lehetősége elhanyagolható. Magyarország és szövetségesei ellen hagyományos fegyverekkel végrehajtott támadás esélye jelenleg kicsi.

Egy gondolat a Nemzeti Katonai Stratégiából: a Magyar Honvédség képességeinek rendelkezésre állását az Alaptörvényben és a stratégiákban meghatározott feladatai végrehajthatóságának érdekében biztosítani kell! A jelenleg kidolgozás alatt álló katonai doktrína – egyszerűsítve – a fegyveres erők alkalmazásának alapelveit foglalja rendszerbe, egyfajta alkalmazási szabálykönyvként.

A katonai doktrína – a NATO-országok értelmezése szerint – felfogható szűkebb és tágabb értelmezés szerint is. Tágabb értelemben elméleti ismeretek és gyakorlati tapasztalatok összessége, amelyeket a haderő sikeres alkalmazásához tudni kell, tehát ismeretrendszerként célszerű felfogni. Szűkebb értelmezésben egyfajta szabálykönyv, amely a fegyveres erők egészének vagy egyes szegmenseinek alkalmazására vonatkozó alapelvek, iránymutatások gyűjteménye. A doktrína elveket fogalmaz meg, tehát nem szabálygyűjtemény. Elsődlegesen a tisztek gondolkodásmódjára kell, hogy hatást gyakoroljon, közös értelmezést biztosítson, amely a megértést segíti elő. *A hogyan a szakértelem, a mit kell gondolni pedig a nyersanyag, amit a katonai doktrínáknak már békeidőben ki kell alakítaniuk azáltal, hogy értelmet ad annak, amit csinálunk.*

A Magyar Honvédség alapfeladata: hazánk függetlenségének, területi integritásának védelme. Fontos új feladat: a Szent Korona és az ahhoz tartozó kiegészítő jelvények őrzése és védelme. A XVI. századból származó írott források szerint ez mindekor a katonák, a hadsereg feladata volt.

Egy más közelítésben a Magyar Honvédség feladatai végrehajtásának alapja a felkészítés, kiképzés. Néhány elemet kiragadva:

- a légi rendészeti feladat, amely a NATO-csatlakozásunk első pillanatától kezdődően, folyamatosan érvényesül, NATO szolgálati alárendeltségben;
- a katasztrófavédelem;
- a tűzseréző-mentesítés, amellyel naponta találkozhatunk;
- a kutatás-mentés feladatrendszere, amely állami feladat, de a Magyar Honvédség kijelölt és speciálisan felkészített erői hajtják végre;
- a terrorizmus elleni harc katonai feladatai, amit napjainkban műveleti területen hajt végre a honvédség, de békétől eltérő körülmények között ez a honi területen végrehajtandó feladatok közé is tartozik.

* * *

Az említett feladatok stratégiai irányítószintjén helyezkedik el a Honvéd Vezérkar, hadműveleti szinten az Összhaderőnemi Parancsnokság, annak alárendeltségében a haderőnemi csapatok és a logisztikai szervezetek.

A Magyar Honvédség várható alkalmazásának jellemzőit a Nemzeti Katonai Stratégia rögzíti. Annak ellenére, hogy a Magyar Honvédség napjainkban alacsony intenzitású nemzetközi műveletekben vesz részt, középtávon képesnek kell lennie magas intenzitású műveletek végrehajtására is.

A válságkezelésre általában olyan, alapfeladatokat ellátni képtelen, gyenge állapotokban kerül sor, amelyekben irreguláris, félkatonai szervezetekkel, felkelőkkel, fegyveres csoportokkal, zsoldos és terrorista csoportokkal szemben kell a biztonságot megteremtteni és fenntartani.

Napjainkban a tömeghadseregek helyét általában a kis létszámú, jól képzett, jól felszerelt önkéntes hadseregek vették át. Megváltozott a kihívás, a biztonsági környezetnek megfelelően új képességek jelentek meg. A Magyar Honvédségben is megjelent a különleges műveleti képesség, amit a megváltozott környezetre adandó válasz kényszerített ki.

A Magyar Honvédség néhány jellemzője: nemzeti hivatásos haderő, a sorozott haderő alkalmazására csak különleges jogrend időszakában számolunk, megszűnt a Magyar Honvédség tömeghadsereg-jellege.

A várhatóan kialakuló kritikus helyzetekre való gyors reagáló képesség fenntartása érdekében a Magyar Honvédség készenléti szolgálati rendszert tart fent, amelyben mintegy 2000 fő lát el szolgálatot. A műveletek vezetése érdekében kidolgozták a Magyar Honvédség műveleti vezetési rendszerét.

A Magyar Honvédség szövetséges keretben, saját erőinek alkalmazásával és a befogadó nemzeti támogatás biztosítása révén alkalmas országvédelmi helyzet kezelésére. A nemzetközi válságelleni műveletek végrehajtása szövetségi művelet részeként lehetséges.

A Magyar Honvédség professzionális haderővé történő átalakítása folyamán sok új kihívással és feladattal szembesültünk. A humánstratégia részeként megtörtént a Magyar Honvédségen belüli életpálya-modell elfogadása. Előttünk álló feladat a kiképzési koncepció továbbfejlesztése, az élet- és munkakörülmények fejlesztése, a létszamarányok javítása (főként a tiszti/altiszti rendfokozati megoszlás tekintetében), a tartalékos rendszer visszaállítása (már több mint 5000 tartalékoskal rendelkezünk).

Néhány gondolat a honvédségi műveletekkel kapcsolatban. Azok a Nemzeti Katonai Stratégiában meghatározottakat követik, kiegészülve a keretekkel és nemzetközi megállapodásokban rögzítettek által meghatározott formákkal. Az 1000 fős ambíció-szint kitöltésére törekszünk. Mindamellet ez viszonylag keveset mond el arról, hogy milyen haderő- és képesség-szinteket tűztünk ki célul a stratégia megvalósítása és kötelezettségeink teljesítése érdekében.

* * *

A Magyar Honvédségnek a haza katonai védelmére, valamint a nemzetközi szerződésekből eredő kollektív védelmi feladatok ellátására, továbbá a Honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló, 2011 júliusában elfogadott törvény alapján, egyéb feladatai végrehajtására is tekintettel, képesnek kell lennie a magyar külpolitikai törekvésekhez igazodva az ország határain kívül folytatott műveletekben egyidejűleg

- egy dandár méretű erő hat havi harci és egy zászlóalj méretű erő hat hónapon túli, akár két év időtartamú, nem harci körülmények közötti alkalmazására;
- vagy egy zászlóalj tartós, hat hónapon túli, akár kétévi harci és egy zászlóalj-méretű kötelék tartós, hat hónapon túli, nem harci jellegű tevékenységére.

NATO-kötelezettségeink teljesítése mellett Európai Unió tagságunk szintén létfenntartású szerepet játszik a stabilitás elérésében, főleg politikai, kulturális és szociális folyamatok útján. E tekintetben a fő stratégiai célkitűzés: az európai katonai képességek növelése. Biztosítani kell azt, hogy az Európai Unió és a NATO kölcsönösen erősödjenek.

Az Európai Unió harccsoport teljesített egy készenléti időszakot 2007-ben és részt vettünk a magyar–olasz–szlovén zászlóalj 2012. évi váltásában. Várható a katonai együttműködés a V4-országokkal 2015 után, mely szándék megerősítésére 2012 áprilisában került sor. Ez a felkészítés folyamatban van. 2014-ben a V4-harccsoport keretében gyakorlatot tartunk Magyarországon, 2015-ben pedig a lengyel keretnemzettel készítjük elő a V4-országok gyakorlatát, amely egyúttal készenlét-ellenőrző gyakorlat lesz.

Körvonalazódik a magyar–olasz–szlovén többnemzeti kötelék bázisán, kiegészülve más közép-európai országokkal egy Európai Unió harccsoport kialakítása.

A rendszeresített magyar missziós beosztások száma 1250, amelyek különböző mértékben vannak feltöltve. 2013. július elsejével képviselettel csatlakoztunk az ulmi és a szececini többnemzeti hadtestparancsnokságokhoz is.

Egyéb nemzetközi együttműködési feladatok: stratégiai légi szállítási képesség, amelyet a Pápa Bázisrepülőtér fogad be; Magyarország kilenc NATO-akkreditált kiválósági központban vállalt aktív szerepet, a valamint egy, még nem akkreditált központban, Szlovéniában. Fontos kiemelni a több mint tízéves Magyar–Román Közös Békefenntartó Zászlóaljat, a Tisza Többnemzeti Műszaki Zászlóaljat, a magyar–román–szerb tiszamenti árvízi védekezési gyakorlatokat, és a Romániával, Bosznia-Hercegovinával közös tűzszerész felkészítést.

* * *

Néhány gondolat a Magyar Honvédség középtávú feladatairól. Ezek között az egyik legfontosabb országvédelmi képességeink biztosítása, helyreállítása, a korábban a kritikus szint alá csökkentett fegyvernemi képességek (harckocsizó, páncéltörő, tábori tüzér) helyreállítása. Ennek érdekében jött létre 3 fegyvernemi alegység, ami a további fejlesztések alapja lehet.

A költségvetési támogatás tervezett változásáról: a kormány arra vállalt garanciát az előttünk álló években, hogy a következő 3 évben nominálértékben fenntartja a védelmi támogatást, majd 2016-tól kezdve évente a GDP 0,1%-ával növekedő támogatást ad, ami 2022-re 1,39%-nak felel meg. Ennek megfelelően állítottuk össze a terveinket: katonáink egyéni felszerelésének fejlesztése, a raktárkészletek feltöltése, a közepes légi szállítóképesség biztosítása; a közeljövőben a szállító, illetve a tűztámogató helikopterképesség megújítása, tekintve, hogy a gépek gyakorlatilag élelciklusuk végére értek; páncéltörő képesség megtartása és fejlesztése; légvédelmi rakéta-képesség fenntartása.

Boldizsár Gábor

A hadtudomány szerepe a jelenkori tisztképzésben²³

Ha a hadtudományt vizsgáljuk, akkor a mindenekelőtt a hadviselés művészetét, a hadviseléshez kapcsolódó tudásokat kell alapul vennünk. És azt kell látnunk, hogy a haderő hármas feladatrendszer: az ország szuverenitásának, integritásának védelme; különböző nemzetközi kötelezettségek alapján a feladatok ellátása;

²³ A 30 év a hadtudomány szolgálatában című szakmai-tudományos konferencián, 2013. november 28-án, a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen elhangzott előadás hanganyagának szerkesztett változata.